

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : การเปลี่ยนแปลงสู่อาชีพนอกภาคเกษตรกรรมของสตรีในชนบท

ชื่อผู้เขียน : นางกาญจนา รัตนธรรมเมธี

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

รองศาสตราจารย์ ดร. เจ็ดหล้า สุนทรวิภาต ประธานกรรมการ

อาจารย์ ดร. อนุรักษ์ ปัญญาบุญวัฒน์ กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พศิน แดงจวง กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่อาชีพ นอกภาคเกษตรกรรมของสตรีในชนบท โดยศึกษาถึงเงื่อนไข และหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการเข้าสู่อาชีพนอกภาคเกษตรกรรมของสตรีในชนบท สำหรับการศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาในประเด็นของรูปแบบในการเข้าสู่อาชีพ วิธีการเข้าสู่อาชีพ กระบวนการทางการศึกษาที่สัมพันธ์กับการเข้าสู่อาชีพ ตลอดจนการศึกษาถึงเงื่อนไขและหรือปัจจัยที่สำคัญที่มีส่วนในการผลักดัน ดึงดูด และสนับสนุนให้สตรีเข้าสู่อาชีพนอกภาคเกษตรกรรม สำหรับพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ หมู่บ้านสันโป่ง หมู่ที่ 3 ตำบลสันโป่ง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวน 210 ครัวเรือน มีประชากรจำนวน 914 คน การศึกษาโดยการใช้วิธีการสำรวจชุมชน จัดทำแผนที่หมู่บ้าน การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นระยะเวลา 7 เดือน และสรุปผลการวิจัยนำเสนอในรูปแบบของการบรรยายเชิงวิเคราะห์

จากการวิจัยพบว่า ชาวบ้านของหมู่บ้านสันโป่งเกือบทุกหลังคาเรือน มีการประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกจากอาชีพเกษตรกรรม โดยมีได้ละทิ้งอาชีพเกษตรกรรมเสียโดยสิ้นเชิง แต่ลักษณะในการประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรม เป็นการทำให้การบริโภคมากกว่าการยึดเป็นอาชีพหลัก ถ้ามีผลผลิตเหลือจากการบริโภคแล้วจึงจะนำออกจำหน่าย มีการปรับเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผลทำให้วิถีชีวิตในชุมชน ระบบองค์กรทางสังคม และความสัมพันธ์ในครอบครัวของชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

การเปลี่ยนแปลงสู่อาชีพนอกภาคเกษตรกรรมของสตรีในชุมชนนี้ มีรูปแบบของการเปลี่ยนแปลง วิธีการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยเอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พอจะอภิปรายผลได้ ดังนี้ รูปแบบของการเข้าสู่อาชีพนอกภาคเกษตรกรรมของสตรีในชนบททั้งภายใน และภายนอกชุมชน โดยการถูกชักชวนจากญาติ เพื่อน หรือคนรู้จักมักคุ้น นายหน้า ตลอดจนการได้รับข่าวสารข้อมูล จากทางราชการ องค์กรเอกชน และทางสื่อมวลชน

สำหรับวิธีการเข้าสู่อาชีพนอกภาคเกษตรกรรมของสตรี มีทั้งในลักษณะของการเข้าสู่อาชีพ ประเภทของอาชีพ ความก้าวหน้า และรายได้ที่เหมาะสม รวมทั้งการได้เรียนรู้ก่อนการเข้าสู่อาชีพ และในขณะประกอบอาชีพด้วย

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ คือ ปัจจัยดึงดูดจากภายนอกชุมชน ได้แก่ ญาติ เพื่อน รายได้ ความมั่นคง การคมนาคม และการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนเมือง ปัจจัยผลักดันจากภายในชุมชน ได้แก่ การคาดหวังรายได้ของครอบครัว ภาระรับผิดชอบต่อครอบครัว การได้รับการศึกษาของคนในชุมชน บริโภคนิยม และความทันสมัย ตลอดจนการมีประสบการณ์ในการเปลี่ยนอาชีพมาก่อน ส่วนปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ โอกาสในการเปลี่ยนงาน ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน และผู้ให้การสนับสนุน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่อาชีพนอกภาคเกษตรกรรมของสตรีในชนบท

สำหรับการอภิปรายผลจากการวิจัย สรุปได้เป็น 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก การเปลี่ยนแปลงสู่อาชีพอื่น ๆ นอกภาคเกษตรกรรมของสตรี มีผลมาจากทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านสันโป่ง ซึ่งมีทำเลที่ตั้งอยู่ในเขตชานเมืองเชียงใหม่ โดยมีระยะทางห่างจากตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่เพียงแค่ระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร เท่านั้น ทำให้ได้รับอิทธิพลจากการปฏิสัมพันธ์กับตัวอำเภอแม่ริมและตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้รับอิทธิพลของระบบเศรษฐกิจการตลาด ความนิยมในการบริโภคสินค้า และความทันสมัย ตลอดจนได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมเมือง ส่งผลให้ชาวบ้านในหมู่บ้านสันโป่งเกิดการปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพได้ง่าย

ประการที่สอง การปรับเปลี่ยนอาชีพของชาวบ้านสันโป่ง เกิดเนื่องมาจากการได้รับคำแนะนำ ชี้แนะ ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือจากเพื่อน ญาติ หรือผู้ที่คุ้นเคย อันเป็นปัจจัยเอื้อที่สำคัญที่ดึงดูดใจให้ชาวบ้านกล้าที่จะตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพ ตลอดจนการได้รับค่าจ้าง

แรงงานที่ดีกว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบเดิม และการมีภาระรับผิดชอบต่อครอบครัว การเป็นที่คาดหวังรายได้ของทุกคนในครอบครัว จึงเป็นปัจจัยผลักดัน และสนับสนุนให้สตรีใน หมู่บ้านส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงอาชีพได้

ประการที่สาม การมีเครือข่ายข้อมูล มีระบบอุปถัมภ์ ระบบเครือข่าย มีผู้ที่ ทำหน้าที่เป็นเอเจนต์ เป็นผู้รับเหมาช่วงงาน ตลอดจนการได้รับความรู้โดยการฝึกฝนอบรมทั้ง จากในระบบครอบครัว จากหน่วยงานเอกชนและหน่วยงานของรัฐ ก็เป็นอีก ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญยิ่ง เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงอาชีพของสตรีได้ง่ายยิ่งขึ้น

ประการสุดท้าย การได้รับข่าวสารข้อมูลจากสื่อมวลชน ซึ่งเข้ามาในหมู่บ้านทั้ง ในรูปของการให้ความรู้จากหน่วยงานของรัฐและของเอกชน เป็นผลทำให้ชาวบ้านกล้าตัดสินใจใน การเปลี่ยนแปลงอาชีพได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะได้ศึกษา ดังนี้

การศึกษาถึงกระบวนการเข้าสู่อาชีพ โดยศึกษาในประเด็นของรูปแบบการเข้าสู่ อาชีพ วิธีการเข้าสู่อาชีพ กระบวนการทางการศึกษาที่สัมพันธ์กับการเข้าสู่อาชีพ ตลอดจนเงื่อนไข และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่อาชีพนอกภาคเกษตรกรรมของสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคใดเพื่อเป็นการเปรียบเทียบในเรื่องความแตกต่างกัน

การศึกษาถึงอาชีพที่เหมาะสมกับสตรีที่อยู่นอกภาคเกษตรกรรม

การศึกษานโยบายและอุปสรรค ขั้นตอนและกระบวนการในรูปแบบของการเข้าสู่ อาชีพนอกภาคเกษตรกรรม

สำหรับแนวทางปฏิบัติ ควรจะได้มีการจัดตั้งหน่วยงาน เพื่อช่วยในการให้ คำปรึกษา แนะนำ ให้คนในชนบทได้เกิดความพร้อมในการปรับตัวก่อนที่จะเปลี่ยนอาชีพ ตลอดจน การเชิญผู้ที่ประสบความสำเร็จ และไม่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงอาชีพ มาเล่าถึง ประสบการณ์ในการเปลี่ยนอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้ชาวชนบทได้รับข่าวสารข้อมูลทั้งทางบวกและทางลบ ไปพร้อม ๆ กันด้วย

Thesis Title: Changes to the Non-Agricultural Occupation of Rural Women

Author: Mrs. Kanjana Ratanathamthee

M.Ed. : Nonformal Education

Examining Committee:

Assoc. Prof. Dr. Cherdla Soontornvipart Chairman

Lecturer Dr. Anurak Panyanuwat Member

Assist. Prof. Dr. Phasina Tangchuang Member

Abstract

The main objectives of this study were firstly to study the process of changes from agricultural to non-agricultural occupation of women in the countryside, and secondly to study the conditions and main factors influencing the process of non-agricultural occupation of those women. The study was conducted in many different features such as 1) the forms of making a living in various occupations 2) approaches to occupations 3) conditions and main factors attracting those women into agricultural occupations.

The study was conducted in Bansunpong village, Moo 3, Bansunpong sub-district, Marim District, Chiang Mai Province, containing 210 families and 914 people approximately. Four steps were employed to collect data as follows : 1) community survey 2) village mapping 3) formal and informal interviews 4) participation and non-participation observation. It took 7 months for the researcher to complete data collection and analysis. Research findings and analysis are presented in a descriptive manner.

The findings revealed that the villagers of Bansunpong made a living not only from agriculture but also other supplementary occupations in almost every family, either within or outside their village. These matters effected relationship between community and families and then, resulted in living.

Forms of changes, methods of changes and the main factors in changing from agricultural to non-agricultural of those women in this community were as follows:-

Forms to get into non-agricultural of those women both in and out of community were persuaded by friends, relatives, people beside them and brokers. They made use of information or data from various government units, non-government units and also from mass media communication system available at the local and provincial levels.

How to get into non-agricultural occupation of women was found in many ways: the characteristics to non-agricultural occupation, types of them, the progressive occupations, the suitable incomes and learning before or after getting into those occupations.

The main factors influenced occupational changes could be classified into three categories: external, internal and supporting factors. The external factors came from outside the community such as friends, relatives, better and suitable incomes, communication, and interactions between social city and countryside. The internal factors that pushed them to leave their own community were high expected incomes, senses of responsibility for the villagers' families, higher education, people consumption, and the prior experiences of changing occupations. The supporting factors were knowledge, work ability and individual supporters. These third factors gradually changed the ways of thoughts for rural women from agricultural to non-agricultural occupation increasingly.

The result of this research could be discussed as follows:-

Firstly, the village location that is not far from the city, caused social interactions between the social and countryside lives. Furthermore, marketing system, people consumption or city culture effected occupational changes.

Secondly, due to advices of friends, relatives or neighbourhood the villagers of Bansunpong adapted themselves to change in their own occupations.

Thirdly, net work of information, work places and employment agents effected changes in the villagers own occupations. Moreover, the way to get better practices both in private and state authorities were used as sources of information for the women's decision-making process

of occupational changes.

Fourthly, information from several media both directly or indirectly from private and state authorities effected the villagers' adoption of occupational changes.

Based on the findings of this research, recommendations for further study are as follows:-

1. to make a further study of occupational approaching process focusing on occupational types, methods of occupational approaches, educational process relating to occupations and conditions influenced non-agricultural occupation of women in northeastern or southern regions.

2. to make a further study of the appropriateness of occupations for women.

3. to examine problems and obstacles derived from occupational changes of women.

Some private or state units should be temporarily established in order to advise local people for changing other occupations.